

Nr 220.

Av herr **Branting** och herr **Ström, Fredrik**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa spörsmål rörande kustartilleriets ställning i försvarsorganisationen.

I proposition nr 189 till riksdagen har Kungl. Maj:t föreslagit att kustartilleriets organisation skulle förändras i så måtto, att befattningen som chef för kustartilleriet skulle utbytas mot en befattning som inspektör för kustartilleriet och att kustartilleriet icke blott skulle kvarbliva utan även än fastare knytas till marinorganisationen.

Av såväl departementschefens som överbefälhavarens yttranden framgår, att de nuvarande organisationsförhållandena icke kunde anses i allo tillfredsställande. Både överbefälhavaren och departementschefen ha sålunda givit uttryck för den tanken, att vissa delar av kustartilleriet, nämligen det rörliga sjöfrontsartilleriet och det rörliga luftvärnet, måhända skulle med fördel kunna överföras till armén. Man anser dock att med den slutliga utformningen av kustartilleriets organisation bör anstå till dess »lugnare förhållanden» inträtt. Departementschefen förklarar sig jämväl anse uppenbart, att frågan om kustartilleriets förhållande till armén och marinen »inom en icke alltför avlägsen framtid» kräver sin lösning.

I propositionen framhållas olägenheterna av en genomgripande omorganisation under nuvarande förhållanden, men det nämnes intet om vilken organisationsform som i fall av krig bäst skulle betrygga dugligheten hos kustartilleriet. Vi vilja i detta sammanhang ge uttryck för den mening, att *krigsdugligheten*, endast och allenast krigsdugligheten, bör vara den ledande synpunkten vid denna frågas bedömande; högsta krigsduglighet är det mål som bör eftersträvas och som icke får bortskymmas av mer eller mindre förstörade organisatoriska svårigheter.

När denna samma fråga om en rationell klyvning av kustartilleriet mellan armén och marinen vid senaste riksdag motionsvis framfördes, restes samma invändningar som nu: det sakliga berättigandet av den föreslagna omorganisationen kunde icke helt bestridas, men det gjordes gällande att en under nuvarande förhållanden företagen omorganisation skulle medföra en momentan, riskabel försvagning i försvarskraften under den tid som krävdes för att genomföra omorganisationen; därför måste med reformen anstå till dess fred inträtt i världen. Detta resonemang kunna vi icke finna rimligt. Om man är på det klara med att en viss militär organisationsform under krigsförhållanden kommer att fungera dåligt och över huvud taget verkar hämmande och försvagande för en viss försvarsgrens utrustning och utveckling, förefaller det oss såsom en trängande plikt att företaga den önskvärda om-

organisationen ju för dess hellre, medan vi ännu ha fred, för att i händelse av krig kunna utföra försvarskampen med största möjliga styrka. Om härvid svaghetsmoment under själva omorganisationen förväntas uppstå, synas oss ansträngningarna böra inriktas på denna svårighets övervinnande, genom en sådan disposition av omorganisationen, att den kan ske på kortast möjliga tid och att den i varje fall icke medför något moment av organisatoriskt interregnum i händelse av ett plötsligt utbrytande krig. Några allvarliga försök i den riktningen synas emellertid icke ha gjorts. Över huvud taget har frågan beträffande hur lång tid den önskvärda omorganisationens genomförande måste kräva lämnats obesvarad och obehandlad i den kungl. propositionen. Det förvaltningstekniska problemet att ställa vissa delar av kustartilleriet under ett annat högsta kommando än hittills borde emellertid icke vara så komplicerat att det bör anses lägga hinder i vägen för en ur krigsduglighetens synpunkter erforderlig omläggning.

Man vill uppskjuta omorganisationen till dess fred inträtt i världen. Men omläggningen av vårt kustförsvars organisation skall icke ske för att verka under »lugnare förhållanden» och eventuellt under förloppet av ett tredje världskrig någon gång i framtiden; kravet är betingat av de *nuvarande* förhållandena och farorna. Kravet är berättigat och aktuellt just nu, då landets värnkraft på alla sätt måste förstärkas och samtidigt vårt folk måste äga förvisning om att de på försvaret nedlagda oerhörda beloppen komma till användning på det mest rationella sättet.

Man äger nu en nära 40-årig erfarenhet av den nuvarande organisationens verkningar — vårt nuvarande kustartilleri uppsattes den 1 januari 1902 —, och denna erfarenhet ger klara vittnesbörd om att kustartilleriet, organiserat som ett vapen inom marinen, icke kan anses hava tillbörligen tillgodosetts med avseende på krigsdugligheten.

Till en början kan konstateras, att den artillerimateriel, som 1902 kom att ingå i kustartilleriets beväpning, var betydligt modernare inom Vaxholms fästning, som förut sorterat under armén, än inom Karlskrona fästning, som förut sorterat under flottan. Kustartilleriets behov av modern artillerimateriel under den senare utvecklingen, då vapnet sorterat under marinen, har icke blivit så väl och så snabbt tillgodosett som fästningsartilleriets och det tunga artilleriets, vilka sorterat under armén. Under sin period inom marinens organisationsram har kustartilleriet oavbrutet sackat efter i den tekniska utvecklingen.

Den sjömansutrustning, varmed kustartilleriets personal är begåvad, är icke heller ägnad att under krig vidmakthålla stridsdugligheten. Kustartilleriets artilleripersonal kommer under krig att uppträda under liknande förhållanden som arméns fästningsartilleri och tunga artilleri, däremot icke under fältförhållanden liknande dem om skeppsbord.

Den rent marina organisationen av sjukvårds- och förplägnadstjänsten inom kustartilleriet är heller icke ägnad att uppehålla dess krigsduglighet. Krigssjukvården vid kustförsvaret har praktiskt taget intet gemensamt med krigssjukvården på fartyg, den överensstämmer däremot mera med krigs-

sjukvården inom armén med avseende på sättet för sårades uppsamling, första behandling och evakuering. Enahanda är förhållandet med förplägnadstjänsten, den måste i kustförsvaret funktionera under fältmässiga förhållanden. Kustförsvarets enheter provianteras icke på samma sätt som fartyg.

Kustartilleriets inordnande under marinen har icke heller varit lyckligt ur den synpunkten, att en hel officerskår fått intaga en i viss mån undanskjuten ställning. Alla högre befattningar i den gemensamma överstyrelsen, såväl chefskap som befattningar såsom avdelningschefer och adjutantsposter, äro undandragna officerare vid kustartilleriet. Ett motsvarande förhållande återfinnes icke inom armén. Ingen officer inom arméns artilleri är a priori utesluten från att bekläda befattning som vapenchef och inspektör för artilleriet, chef för artilleridepartement, fördelningschef eller chef för högskola, beroende på vilken gren eller vilket artilleriregemente han tillhör. Att hela officerskåren inom ett vapenslag försattes i en missgynnad särklass kan — förutom att det innebär en kränkande orättvisa — icke annat än verka deprimerande och i längden ofördelaktigt inverka på kårens rekrytering.

Att å andra sidan, såsom nu är fallet, ha landets *minförsvär* uppdelat i två skilda grenar, nämligen ett minvapen tillhörande kustartilleriet och ett tillhörande flottan, kan icke heller anses fördelaktigt vare sig ur organisatoriska eller krigsmässiga synpunkter, så mycket mer som kustartilleriets minvapen, trots att dess handhavande kräver en mera omfattande minteknisk kunskap, intager en undanskjuten ställning. Omodern materiel lär nu i ej ringa utsträckning överföras från flottans minvapen till kustartilleriets.

Kustartilleriet omfattar nu, som bekant, förutom fast uppställt artilleri även rörligt artilleri, luftvärnsartilleri och minvapen. Skäl finnas att antaga, att vapenslaget innesluter alltför artsilda vapengrenar för att med sakkunskap kunna ledas av *en* chef. Moderna erfarenheter på olika områden komma icke omedelbart kustartilleriet till godo, onödiga och tidsödande omarbetningar av reglementen och föreskrifter ha måst verkställas. Mångsyssleriet inom det isolerade vapnet har enligt initierade uppgifter visat sig i ett tidsödande famlande på olika områden, vilket framkallat en farlig osäkerhet.

Det förtjänar påpekas, att kustartilleriets artilleriunderofficerare för sin slutliga utbildning kommanderas till arméns underofficersskola (A. U. S.).

Alla dessa olika omständigheter och förhållanden, som äro konsekvenser av kustartilleriets inordnande under marinen som en isolerad och egendomlig särorganisation, verka därhän att denna försvarsgrens krigsduglighet förminskats.

Den av krigshistorien givna erfarenheten bestyrker otvetydigt nödvändigheten under moderna krigsförhållanden av en omedelbar samverkan mellan kustförsvaret och armén. Det har vid olika tillfällen visat sig, att då en kustfästning erövrats, såsom exempelvis Port Arthur såväl 1894 som 1905, faller den för anfall från *landsidan*. Då ett kustförsvär återigen motstått anfall av sjöstridskrafter och avvisat landstigningsföretag, såsom vid Darda-

nellerna och den av tyskarna försvarade Flandernkusten under förra världskriget, har detta visserligen skett i samverkan med minförsvar, över- och undervattenstorpedfartyg, men med huvudförsvaret i land, bestående av artilleri och infanteri. Det var i de nämnda exemplen stridskrafterna till lands, som fällde utslaget vid angreppens tillbakavisande.

Det nu pågående världskriget visar med än större tydlighet faran av att hänga fast vid den gamla föreställningen om hur kustförsvar bör utföras, nämligen så att stridsättet skulle vara begränsat till artilleridueller mellan kustfort och artillerifartyg. Krigföringen har nu tagit helt andra former. Huvudangreppet mot en kustförsvarsställning kommer nu med all säkerhet, även om det biträdes av sjöstridskrafter, att utföras med flyg, genom bombfällning, fallskärmsjägare och trupper, landsatta från transportplan, samtidigt som landstigning kommer att utföras från specialkonstruerade farkoster och med amfibietanks.

I boken »Kampf um Norwegen», utgiven av det tyska »Oberkommando der Wehrmacht», heter det: »Luftvapnet visade sig i Norge såsom utslagsgivande faktor för operationernas lyckliga genomförande». »Oslos och Stavangers hastiga besättande redan den 9 april möjliggjordes allenast genom insatsen av fallskärmsjägare och luftlandsatta trupper. Stridsflygare och störtbombfällare ingrepo i de fientliga kustbatterierna i Oslofjorden och vid Kristiansand, försvagade besättningstrupperna och påskyndade fortens kapitulation.»

Betvingandet av ett stort antal norska kustfästningar skedde alltså icke främst genom fartygsartilleriets verkan, utan genom djärva landsättningar såväl från sjön som från luften.

Då alla förhållanden tagas i betraktande, synas inga bärande skäl för kustartilleriets bibehållande under marinen föreligga. Den nuvarande organisationen tillgodoser icke denna försvarsgrens krigsduglighet, allra minst med hänsyn tagen till den utveckling krigföringen nu fått. För beskjutande av fientliga krigsfartyg tarvas ingen administrativ samorganisation med svenska flottan. Den samverkan på olika områden, som behövs, bör tryggas på annat sätt, genom taktiska föreskrifter och samövning.

Då tyngdpunkten i kustförsvaret alltid kommer att ligga på stridskrafter i land, anse vi sålunda, att kustförsvaret bör ställas under arméledning. Den utbildning, som kommer sjöofficerare till del, omfattar strider till sjöss, icke till lands, och ge därför icke förutsättningar för utövande av befäl i kustförsvaret. Detta gäller än mer nu än förr, då striden om vår sjögräns icke blir ett front- utan ett ytkrig.

Ett uppskov med denna omorganisationsfråga måste anses innebära en allvarlig fara. Det synes oss därför vara i högsta grad angeläget just med hänsyn till tidsläget, att densamma snabbast möjligt bringas till sitt avgörande och att en förutsättningslös utredning därför snarast kommer till stånd. Enligt vad som upplyses i den kungl. propositionen uppdrog överbefälhavaren över rikets försvarskrafter under hösten 1940 åt *chefen för marinen* att verkställa utredning angående kustartilleriets ställning inom för-

svaret, dess organisation m. m. Det är på denna enligt vår mening icke tillräckligt allsidiga utredning, som den kungl. propositionen väsentligen bygger. Men frågan om kustförsvaret bör icke, enligt vår mening, väsentligen betraktas ur de inom marinen förhärskande synpunkterna.

På grund av vad ovan anförts få vi hemställa

om avslag å den kungl. propositionen nr 189. Härjämte yrkas, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om snabb förnyad och förutsättningslös utredning av frågan om kustartilleriets organisation på basis av följande riktlinjer:

att kustartilleriet uppdelas i sina beståndsdelar, så att artilleriet överföres till armén och att härvid kustartilleriets luftvärn införlivas med arméns,

att en inspektörsbefattning för de sålunda organiserade kustartilleriförbanden upprättas,

att minvapnet åter införlivas med flottan, samt

att i stället för marindistrikt landets sjögräns uppdelas i kustförsvarsområden med kustförsvarskommendanter från armén.

Stockholm i april 1941.

Georg Branting.

Fredrik Ström.
